

Sygn. akt III AUa 137/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Romana Mrotek (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2015 r. w Szczecinie

sprawy W. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o wysokość świadczenia i wysokość kapitału początkowego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 grudnia 2014 r. sygn. akt IV U 1134/14

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak

Sygn. akt III AUa 137/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił ubezpieczonej W. D. ustalenia kapitału początkowego, wskazując że przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie przewidują ustalania kapitału początkowego dla osoby urodzonej przed 1 stycznia 1949 r.

Decyzją z dnia 29 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. organ rentowy odmówił ubezpieczonej prawa do przeliczenia emerytury na podstawie przepisu art. 55. ustawy o emeryturach i rentach z FUS i na podstawie ustawy o emeryturach kapitałowych.

Odwołanie od powyższych decyzji wniosła ubezpieczona, która domagała się ich uchylenia oraz ustalenia kapitału początkowego i przeliczenia emerytury na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniosł o ich oddalenie.

Sąd Okręgowy połączył sprawy z obydwu decyzji w celu ich łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia wskazując, że sprawy te są ze sobą w związku i oparte są na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, w celu ich łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił decyzję ZUS z dnia 28 sierpnia 2014 r. w ten sposób, że ustalił ubezpieczonej kwotę składki zaewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 89884,70 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 553272,35 zł, średnie dalsze trwanie życia wynoszące 195, 50 miesięcy (pkt I) oraz zmienił decyzję ZUS z dnia 29 sierpnia 2014 r. w ten sposób, że wyliczona kwota emerytury ubezpieczonej wynosi 3289,81 zł miesięcznie obliczonej zgodnie z art. 55 i art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 o emeryturach i rentach z FUS od dnia złożenia wniosku.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona urodziła się (...) i ma przyznane prawo do emerytury od 1.06.2004 r. Wypłata emerytury podlegała zawieszeniu ze względu na kontynuowanie przez ubezpieczoną zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) w K.. Wypłata emerytury wznowiona została 29.09.2004 r., a z dniem 1.10.2004 r. ubezpieczona ponownie została zatrudniona we wspomnianym przedsiębiorstwie i jest tam zatrudniona do chwili obecnej. W dniu 30.04.2008 r. W. D. zwróciła się do organu rentowego z wnioskiem o przeliczenie emerytury, który decyzją z dnia 9.05.2008 r. przyznał ubezpieczonej prawo do wnioskowanego świadczenia. Wniosek o przeliczenie emerytury zgodnie z art. 55 ustawy emerytalnej ubezpieczona złożyła 31.07.2014 r. Na dzień złożenia wniosku wysokość świadczenia ubezpieczonej wynosiła 2354,91 zł. Organ rentowy dokonał symulacji przeliczenia kapitału początkowego i ustalił kwotę składek zaewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji w wysokości 89.884, 70 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 553272,35 zł i średnie dalsze życie wynoszące 199,50 miesięcy. Emerytura wyliczona zgodnie z art. 55 w zw. z art. 26 ustawy emerytalnej wyniosła 3289,81 zł.

Sąd Okręgowy wydając rozstrzygnięcie oparł się na przepisach art. 55, art. 26, art. 27 oraz art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, Sąd I instancji wskazał, że uprawnienie do przeliczenia emerytury na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przysługuje ubezpieczonemu urodzonemu przed 31 grudnia 1948r., który wystąpił o emeryturę po 31 grudnia 2008r., niezależnie od tego czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę czy nie.

Sąd Okręgowy podniósł, że dla obliczenia wysokości świadczenia emerytalnego przysługującego ubezpieczonej na podstawie art. 26 konieczne było ustalenie kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. w drodze wyjątku. Symulacja dokonana przez organ rentowy wykazała, iż wysokość emerytury ustalona na podstawie art. 55 w zw. z art. 26 jest wyższa od tej dotychczas otrzymywanej, w związku z czym należało zmienić decyzję organu rentowego.

Z powyższym wyrokiem nie zgodził się organ rentowy, który zarzucił rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności art.55 ustawy emerytalnej poprzez:

- błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, iż przepis wskazanego artykułu dopuszcza możliwość ponownego obliczenia wysokości emerytury na podstawie art.26 ustawy bez względu na fakt posiadania w dacie wniosku uprawnień do wcześniejszej emerytury bądź powszechnej emerytury, podczas gdy przepis ten przewiduje możliwość obliczenia (nie zaś ponownego obliczenia) emerytury w trybie art.26 ustawy tylko tym ubezpieczonym, którzy pomimo spełnienia warunków do powszechnej emerytury na podstawie art.27 ustawy, kontynuują ubezpieczenie emerytalno-rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego i nie pobierają świadczenia emerytalnego, a wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art.27 złożyli po dniu 31.12.2008r.

- błędne zastosowanie, poprzez przyjęcie, iż regulacja wskazanego przepisu odnosi się do przedmiotowego stanu faktycznego tj. sytuacji, w której osoba pobierająca emeryturę wcześniejszą, a następnie już od kwietnia 2008 r. emeryturę powszechną, zachowuje możliwość obliczenia świadczenia emerytalnego na zasadach przewidzianych w art.26 ustawy, a więc w sposób przewidziany dla świadczeń pierwszorazowych, podczas gdy w stosunku do osób z już przyznanymi świadczeniami ustawodawca nakazuje dokonywać ponownych obliczeń tych świadczeń tylko w trybie przepisów art. 110 - 113 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Mając na uwadze powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona wniosła o jej oddalenie i utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 5 listopada 1998 r. IPKN 339/98, OSNAPiUS 1999/24 poz. 776, z 22 lutego 2010 r. I UK 233/09, Lex nr 585720). Sąd Apelacyjny podzielił również stan prawny wskazany jako podstawa rozstrzygnięcia.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że nie ulega wątpliwości, że zgodnie z treścią art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek. Bezspornym jest, że ubezpieczona urodziła się (...) Uszło jednak uwadze apelującego, że pomimo daty urodzenia W. D. przed 31.12.1948 r., również w jej przypadku dopuszczalne jest ustalenie kapitału początkowego.

Emerytura na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach przysługiwała przed 1 stycznia 2013 r. (przed zmianą wynikającą z art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r. poz. 637) ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy osiągnęli powszechny, podstawowy wiek emerytalny, wynoszący co najmniej 65 lat dla mężczyzn, i wykazali okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat. Emerytura ta, tak w poprzednim stanie prawnym, jak obecnie, obliczana jest według zasady określonej w art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.) jako procent kwoty bazowej oraz okresów składkowych i nieskładkowych wyliczony według wskaźników wskazanych w art. 53 ust. 1 pkt 2-3, z uwzględnieniem art. 55. Oznacza to, że dla niektórych osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. przewidziana została możliwość obliczenia emerytury według wartości zgromadzonych składek, na zasadach określonych w art. 25 i 26 ustawy. Dotyczy to tych osób, które po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego pozostawały w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych (obowiązkowych lub dobrowolnych), a z wnioskiem o emeryturę wystąpiły po dniu 31 grudnia 2008 r. Warunkiem uwzględnienia takiego wniosku jest ustalenie, że emerytura obliczona na podstawie art. 26 jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53, co jest możliwe w przypadku osób, które po wejściu w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podlegały ubezpieczeniom przez odpowiednio długi okres i osiągały wysokie przychody.

Wątpliwości powstałe na tle stosowania art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zostały rozstrzygnięte w orzecznictwie przez stwierdzenie, że ustanawia on uprawnienie do przeliczenia emerytury ustawowej przez ubezpieczonych urodzonych przed dniem 31 grudnia 1948 r., którzy po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuowali ubezpieczenie i wystąpili o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od tego, czy wcześniej złożyli wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą (por.

uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257). Sąd Najwyższy uznał także, że emeryt pobierający emeryturę przyznaną i obliczoną niezgodnie z wnioskiem emerytalnym (wadliwie) na podstawie dotychczasowych zasad (art. 27 w związku z art. 53 ustawy o emeryturach i rentach) nie traci prawa do ustalenia korzystniejszej wysokości emerytury "kapitałowej" (art. 26 w związku z art. 55 tej ustawy), jeżeli kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz gdy z wnioskiem o przyznanie tej emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2013 r., II UK 23/13, OSNP 2014 Nr 6, poz. 85). Z motywów tego orzeczenia wynika, że także emeryt, który po ustaleniu i pobraniu emerytury był osobą czynną zawodowo i z tego tytułu kontynuował obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zachował status ubezpieczonego spełniającego warunki do uzyskania najkorzystniejszego wymiaru należnego mu świadczenia emerytalnego, w tym do jego obliczenia metodą "kapitałową", jeżeli emerytura obliczona według nowych zasad na podstawie art. 26, jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej, o ile spełnił warunki wymagane w art. 55 tej ustawy, w tym złożył wniosek emerytalny po dniu 31 grudnia 2008 r.

To stanowisko zostało sformułowane wobec emeryta, który pobierał emeryturę przyznaną i obliczoną wadliwie, niezgodnie z wnioskiem o jej przyznanie "w najkorzystniejszym wariantcie". W takim wypadku emeryt - w ocenie Sądu Najwyższego - nie utracił prawa do obliczenia korzystniejszej wysokości emerytury na podstawie art. 26, jeżeli kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe, skoro już w pierwszym wniosku o emeryturę złożonym po dniu 31 grudnia 2008 r. domagał się jej przyznania "w najkorzystniejszym wariantcie", obejmującym obliczenie na podstawie art. 55 ustawy.

W kolejnym wyroku z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13 (OSNAPiUS 2014 nr 10, poz. 148) Sąd Najwyższy uznał, że art. 55 ustawy, umożliwiając ubezpieczonemu urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. wyliczenie emerytury uzyskanej po ukończeniu wieku powszechnego, według art. 26, "zrównuje" w pewnym sensie sytuację osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. z sytuacją osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., które - jeśli nabyły prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym albo do tzw. emerytury wcześniejszej - mogą, osiągając powszechny wiek emerytalny, złożyć wniosek o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, wyliczanej według art. 24 ustawy. W związku z tym przyjął, że jeżeli istnieje możliwość obliczenia emerytury przysługującej ubezpieczonemu na podstawie art. 27 (urodzonemu przed dniem 1 stycznia 1949 r.), który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego oraz z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r., organ rentowy jest zobowiązany obliczyć należne mu świadczenie emerytalne zarówno według dotychczasowych zasad (art. 27 w związku z art. 53), jak i według nowych zasad (art. 26 w związku z art. 55), a następnie przyznać mu emeryturę w wyższej wysokości (art. 55 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy).

Przedstawione orzeczenia wskazują na kierowanie się przy wykładni art. 55 ustawy brzmieniem przepisu, z dostrzeżeniem, że nie wynika z niego, by wniosek o emeryturę w powszechnym wieku musiał być pierwszym wnioskiem o świadczenie. Traktuje się także zawartą w nim regulację jako uprawnienie do przeliczenia emerytury przyznanej i wypłacanej na podstawie art. 27 ustawy przez wszystkich ubezpieczonych, którzy nadal, po uzyskaniu statusu emeryta, opłacają składki na ubezpieczenie społeczne emerytalne i rentowe, przez co pomnażają swoje konto, pod warunkiem jednak, by wystąpili z wnioskiem o emeryturę nie wcześniej niż po dniu 31 grudnia 2008 r., czyli by nie mieli ustalonego prawa do emerytury przed wskazaną datą. Nawiązując do wykładni historycznej, Sąd Najwyższy w wymienionej uchwale wskazał, że sposób wyliczania emerytury w tzw. formule zdefiniowanej składki zaczął obowiązywać dopiero od dnia 1 stycznia 2009 r., więc warunek kontynuowania ubezpieczenia i wystąpienia z wnioskiem po dniu 31 grudnia 2008 r. miał umożliwić wyliczenie emerytury od sumy składek odkładanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego, stąd przywiązywanie znaczenia do kontynuowania opłacania składek, a nie do ubiegania się o emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym. Sąd Najwyższy wskazał także w uchwale, że - uwzględniając art. 21 ust. 2 tej ustawy - na emeryturę można przechodzić kilka razy.

Podzielając ten pogląd, można zaaprobować stanowisko, że nie jest kwestionowana w orzecznictwie możliwość kilkakrotnego uzyskiwania prawa do emerytury, lecz tylko wówczas, gdy każdorazowo inne przesłanki będą decydowały o ziszczeniu się ryzyka emerytalnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK

120/04, OSNP 2005 Nr 16, poz. 257 oraz uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2004 r., II UZ 13/04, OSNP 2004 Nr 23, poz. 409).

Wskazać należy również, że w art. 55 chodzi nie o przyznanie, lecz o obliczenie według innych zasad emerytury już nabytej po spełnieniu warunków z art. 27 ustawy i przyznanej na wniosek złożony po dniu wskazanym w tym przepisie. Wyraźnie stanowi się w nim o możliwości obliczenia emerytury na podstawie art. 26, czyli - wniosku z treści przepisu - emerytury przyznanej na wniosek zgłoszony po dniu 13 grudnia 1948 r., po spełnieniu warunków określonych w art. 27 ustawy. Nie chodzi też o osoby, które wstrzymały się z pobieraniem należnej emerytury. Pogląd o czystym koncie emerytalnym osób zgłaszających wnioski na podstawie art. 55 ustawy został obalony we wspomnianej uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13. Gdyby zresztą ustawodawca miał uznać taką praktykę przy zastosowaniu art. 55 ustawy za niedopuszczalną, niezbędne byłoby zaznaczenie w tym przepisie, że wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym możliwe jest tylko raz, w związku z pierwszym wnioskiem emerytalnym. Takiego zastrzeżenia nie ma w treści tego przepisu oraz nie można go z niej wywodzić (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2014 r., I UK 345/13, LEX nr 1455228).

Według Sądu Najwyższego, nie jest możliwa utrata uprawnienia do zweryfikowania wysokości długoterminowych świadczeń emerytalnych ustalonych w deklaratoryjnych decyzjach emerytalnych, więc emerytura może być wyliczona równolegle według zasad ustalonych w art. 53 w związku z art. 27 i według nowych zasad wynikających z art. 26 w związku z art. 55 (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13, OSNP 2014/10/148).

Należy podkreślić, że zasadnicze znaczenie dla zastosowania art. 55 ustawy ma utrzymywanie przez osobę w nim określonej statusu osoby ubezpieczonej (art. 4 ust. 13 ustawy), oraz stwierdzić, że status ten zachowują osoby, które przeszły na emeryturę, jeżeli po przyznaniu prawa podlegają obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym (art. 13 i 14 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 z późn. zm.). W konsekwencji, emerytura osób, które spełniły warunki przewidziane w art. 27 i pobierały świadczenia na wniosek złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. powinna być wyliczona na podstawie art. 53 z uwzględnieniem art. 55 w związku z art. 26 ustawy, jeżeli po ukończeniu wieku 60 lub 65 lat podlegały ubezpieczeniom społecznym obowiązkowo lub dobrowolnie.

W niniejszej sprawie oznacza to, że skoro skarżąca kontynuowała ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz spełniała warunki, o których mowa w art. 55 ustawy, w tym złożyła wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 27 ustawy po dniu 31 grudnia 2008 r., to emerytura powinna jej być wyliczona na podstawie art. 53 i - jak ten przepis stanowi - "z uwzględnieniem" art. 55 ustawy.

W związku z tym Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego, jako nieuzasadnioną, oddalił w całości.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak